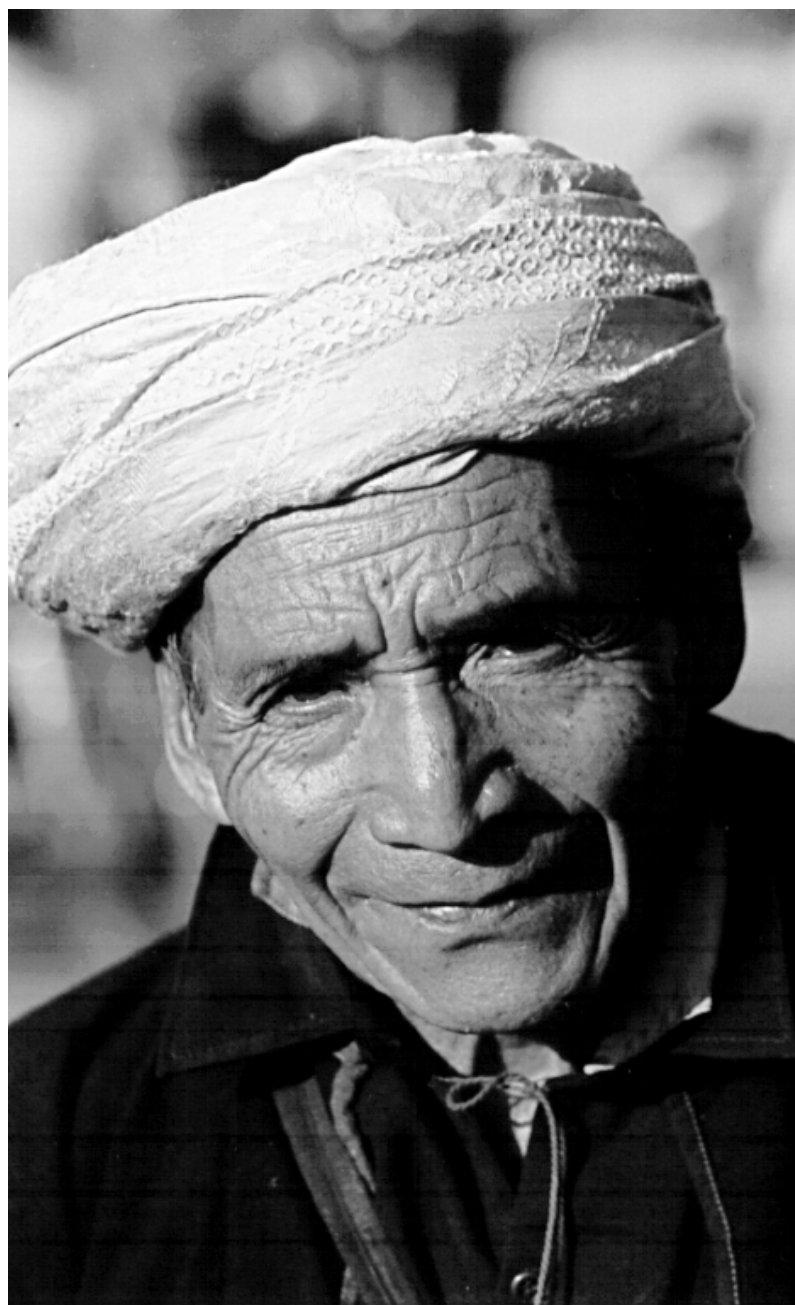

Ahv Kahv Urh Zahv Seehv Pahf Dmmv

Akha Book of Knowledge

Published July 25, 1998
Maesai, Chiangrai, Thailand
The Akha Heritage Foundation
Akha University Press
“The World’s Smallest University”

All Content By Akha Authors Who Chose
Not To Be Named Here

The New Akha Script Designed
And Contents Compiled
By Matthew McDaniel

Contents

Warning	Page 9
Introduction	Page 13
Chapter 1	Page 17
Ah Duuh Mahxv Ahv Kahv Zahv Ahv Gurh Paw Eehf Pahv Ngah (Culture)	
Chapter 2	Page 20
Sauhv Bohxv Ahf Mawf Ahv Mah Durhv (Alphabet)	
Chapter 3	Page 27
Ahf Bohxv Dzaw Urh Durhv Bohxv Dzaw Urh (Excercises For Students)	
Chapter 4	Page 69
Shahv Zauhv-auhf' Mahv Seehv Nyah Urh: Ahf Myohxv (Children's Stories)	
Chapter 5	Page 94
Ahv Peehv Nyeehf Pahv Meehv Shuuhxv Urh Gahf Gkawxf: (A Nyeeh Pah's Story)	
Chapter 6	Page 103
Eehv Nauh Ahv Kahv Zauhf Auhf Ahv Jyohxf Ehf Hah Gurhxv Urh: (Culture)	
Chapter 7	Page 116
Hkmmv Shuuhxv Hkmmv Meehf Mmf urh: (12 Ancestor's Offering Ceremonies)	

Chapter 8	Page 130
Peehf Mah, Boeuhf Mawv: (Village Doctor -Poet and His Student)	
Chapter 9	Page 135
Nyeehf Pahv (Doctor Woman)	
Chapter 10	Page 140
Sahv Kauhf Bpahxv Urh: (String Ceremony)	
Chapter 11	Page 142
Dzoeuhv Mah: (Village Headman)	
Chapter 12	Page 147
Ahv Chawv Urh Zauhf, Ahv Kahv Urh Rgahf Doohv Ahv Jayv Meehf Neh Bauhv Lah: (About Western Religion and Defects)	
Chapter 13	Page 165
Dawv Chahf Chahf Dawv (Two Old Classical Songs)	
Chapter 14	Page 181
Nymmf Tsohxf Jeehf Shahf (Ballads)	
Chapter 15	Page 189
Ahv Kahv Urh Tsuuhxv Dtahxv (Akha Geneologies)	
Chapter 16	Page 279
Ahv Kahv Urh Jyahxf Rgahv Jyahxf Loohf (Akha Herbal Medicine)	
Chapter 17	Page 343
Ahv Kahv Ahf Bohxv Urh Zauhf Sauhf Ghkohxv: (Grammar)	

Chapter 18

Page 408

Guuh kah kah urh ahf bohxy dzaw urh: (Mathematic)

Chapter 19

Page 415

Nahv leehv ahf lahxy guuh urh gahf gkawxf:
(Telling Time)

Chapter 20

Page 419

Ahv Kahv Zahv-Awf Yah Hkawv Yah Peehf:
Ahv Kahv Zahv-Awf Mawf Doh Auhv Urh Gahf Gkawxf:
(Warnings about opium, heroin and prostitution)

Chapter 21

Page 438

Lohf Ayxy Nahf Gawf Mahv Beeh Nyawv Lahf Neeh, Yawv Hah
Auhf Yawv Hah Chaw Bah Urh:
(AIDS Warning)

Warning For Reader

Ah duuh ahv kahv urh zauhf sauhf ghkohxv ahv byohxf eehf tehv tehv loohxv meh. Mahv byohxf eehf seehv hkoeuhf, hkahf dzayf urh durhv, sauhv boh xv pahf dmmv lah xv hkoeuhf beeh boh xv auhf jeehf maw xv meehf, hkahf rgeh nyah gahf neh, leh jeh hawf bpohxf uuh xv loh xv urh mah. Ah duuh urhv zauhf ahv yawf yaw xv pahf byohxf eehf looh xv gahf, yaw kawf kawf ehf beeh byohxf eehf urh rgahf doohv, mehv nauh neh dahf gkawxf gkawxf gkawxf-ehf' teh gahf doohf urh teehv jayv ahv, Yayv Sooh urhv zauhf shuuh xv turh hmv meh.

Dahv nohv durhv loh xv doohv baw baw ehf loh xv urh ahv, smmf hkoeuhv toohf joeuh durhv tsawf hahv yaw doeuhf durhv auhf bpohxf tsayf hawf nyeh xv urh rgahf doohv meh. Hkoeuhf meehf neh, yaw lehv mmf tahv urh durhv dahv nohv loh xv doohv auhf mahv eehf maw xv ah. Dahv nohv loh xv doohv loh xv-ehf doohf doohf neeh, yayv sooh zahv lauhf auhf hah gurh xv urh durhv ah duuh urh ahv kahv pooh auhf ahv yaw xv mah xv urh oohv doohv tauhv nymmf tsohxf tahv lah f urh meh. Turh gahf neh nahf ahf dauhv beh hawf, ahv kahv zahv urh zauhf sauhf ghkoh xv ehf nahf teehv jayv eehv mahv beeh mmf neeh nyeh xv tseehv duuh duuh urh meh. Dahv nohv durhv tsawf hahv yaw doeuhf durhv auhf bpohxf tsayf hawf nyeh xv urh loh xv-ehf', zauhf mehv urh

sahv lahv durhv jeehf, ahv kahv urh zauhf hkahf mmf urh durhv auhf yaw lehv yaw chah mmf urh tsawf hahv lehf sawf tahv hawf, mahv beeh mmf neeh nyehxv tseehv urh meh. Turh meehf neh, ahv yawf yawxv pahf byohxf eehf loohxv gahf, hurh durhv hurh loh xv-ehf pahf jauhf chaw urh meehf neh, pahf byohxf eehf urh kawf dzehv lahf urh meh.

Turh loh xv ehf mahv beeh mmf mahv beeh shahf lehf, ahv chawv urh zauhf auhf peehv tehv urh turh, tsawf jurhv hkoeuhf jurhv auhf lah byohxf nehv gahf doohf urh meh. Sahxv lah rgahf doohv lehf leh jeh duuh duuh urh ghkawxv mawf doh rgahf doohv jeehf ah chjuuhxf mahv chaw jaw nehv nahf guuhv lauhv mahv baw gahf doohf urh meh. Ahv kahv pooh lahxv hkoeuhf, oohv doohv tauhv nymmf nymmf mah tsohxf dzeh tahv urh ghkawxv, hawv mahv yah dzahv dehxf neeh shahv loohxv urh eehf shahv zahv teehv pyahv auhf teehv rgahv eehv ngehv mahv rgeh mawxv nahf oohv doohv tauhv nymmf hkoeuhf ahv guuhv lauhv mahv baw neeh pyurh xv shaw urhv meh.

Ahv kahv zahv teehv durhv nah, zauhf mehv lahf urh durhv nehv-ehf mmf chaw hawf, zahv seehv gohf lahf urh lohxf-ehf, pyoohf shuuhf ghkawxv rgawv myah gohf lahf neh, sauhv pahv zahv loh xv-ehf deh xv nyah lahf urh meh. Turh meehf neh, chaw jaw gahf neh, yawv rgahv nah auhf chaw jaw deeh nehv nyah nahf

muuhv dzehv urh meh.

Pooh teehv pooh lahxv hkoeuhf oohv doohv tauhv nymmf teehv
hmmv tsohxf tahv shaw urh gahf, ahf moohf yawv yawv moohf
lahf hawf oohv doohv tauhv nymmf hkoeuhf hmmv gahf dzayf,
oohv doohv tauhv nymmf yawv yawv nymmf pahf tsohxf lahf nahf,
yaw beh tsohxf tahv urh durhv nuuh mah mahv pehf ah lahv.
Turh lohxv-ehf yawv yawv hmmv ghkawxv mahv pahf beeh tsohxf
lahf yahf. Turh lohxv-ehf doohf doohf neeh, ah duuh urhv ahv
kahv zahv durhv jeehf yawv hah urh zauhf nuuh mah auhf shahf
dawxf hawf deh xv loohxv neh jawf, ah duuh urhv pooh auhf, ah
duuh mahv hah gurh xv maw xv gahf, ooh dooh tauhv nymmf
tsohxf lahf urh jeehf mahv tsahv urh jayv meh.

Turh meehf neh, zauhf shuuh xv mehv loohxv urh ahv yuuh xv
ahv tsooh durhv jeehf, yawv hah urh zauhf shuuh xv auhf, mahv
hah gurh xv maw xv urh durhv auhf, gurh xv maw xv urh durhv
nehv-ehf nyeh xv baw xf awf mahv beeh hah gurh xv neeh ahv
yaw xv mah xv nah xv-eeh beeh jyah xf yawv. Ngah mah xv ahv
kahv zahv urh zauhf sauhf ghkoh xv mahv beeh byoh xf eehf urh
rgahf doohv, leh jeh loohxv meehf, ngahv hah mah xv ahv kah
zahv durhv auhf tah hkehv, tahv nawv tehv lahxv lehf, nawv hah
mah xv yawv rgahv nah auhf shahf maw xv mah.

Introduction

Sauhv bohvx pahf dmmv hurh dmmv ahv ah duuh ahv kahv zahv urh zauhf sauhf ghkohxv mahv beeh byohxf eehf urh rgahf doohv leh jeh tahv urh gahf gkawxf teehv hmmv mah. Eehv nauh, ah duuh ahv kahv zahv urh zauhf sauhf ghkohxv seehv nyah urh, ah duuh urhv dzoeuhv mah, peehf mah, chjeehxv mah, Boeuhf mawv, Nyeehf pahv, hawf zauhf jauhf ghkahxf mah hurh durhv, byohxf eehf tehv loohxv meehf neh, ah duuh urhv zauhf ghkawxv byohxf eehfjeehf gahf doohf urh meh. Nauhv zahv durhv dzaw gurhxv pahv-ehf', ahf yahmv ghkawxv mahv jyahxf urh lohvx-ehf pyurhxv shaw urhv meh. Ah duuh urhv dehvx jayv dehvx gkawxf pahf-eehfjeehf urh bahf dah neh, yawv jawf nah, jawf nahv mahv yah mmf neeh, gahf yah mmf gahf doohf urh meh. Dzurhf lahvx neh jawf, teehv ghkohxv hawv mehvx mmf lohvx shaw urhv nahf, zauhf sauhf ghkohxv dzaw gurhxv urh paw, rgahv dawxf dawxf-ehf' lahv hkahv teehv chehf dzaw gurhxv urh dtehxv meehf, ahf hooch tsawf hahv, zauhf mahv seehv nyah urhv lehv mahv jawf gahf doohf urh meh. Nauhv zahv durhv ahv, oohxv chjeehxv chjeehxv eehf nahf, Teehf Veehf haw, veehv deehv yohv haw lehv meehf ahv chawv urh zahv seehv dzaw urh mahv ngurhf nahf yawv hah urh zahv seehv mahv dzaw nauhf neeh pyurhxv shaw urhv meh.

Turh lohvx-ehf rgeh urh bahf dah neh, ahv kahv zahv urh zauhf

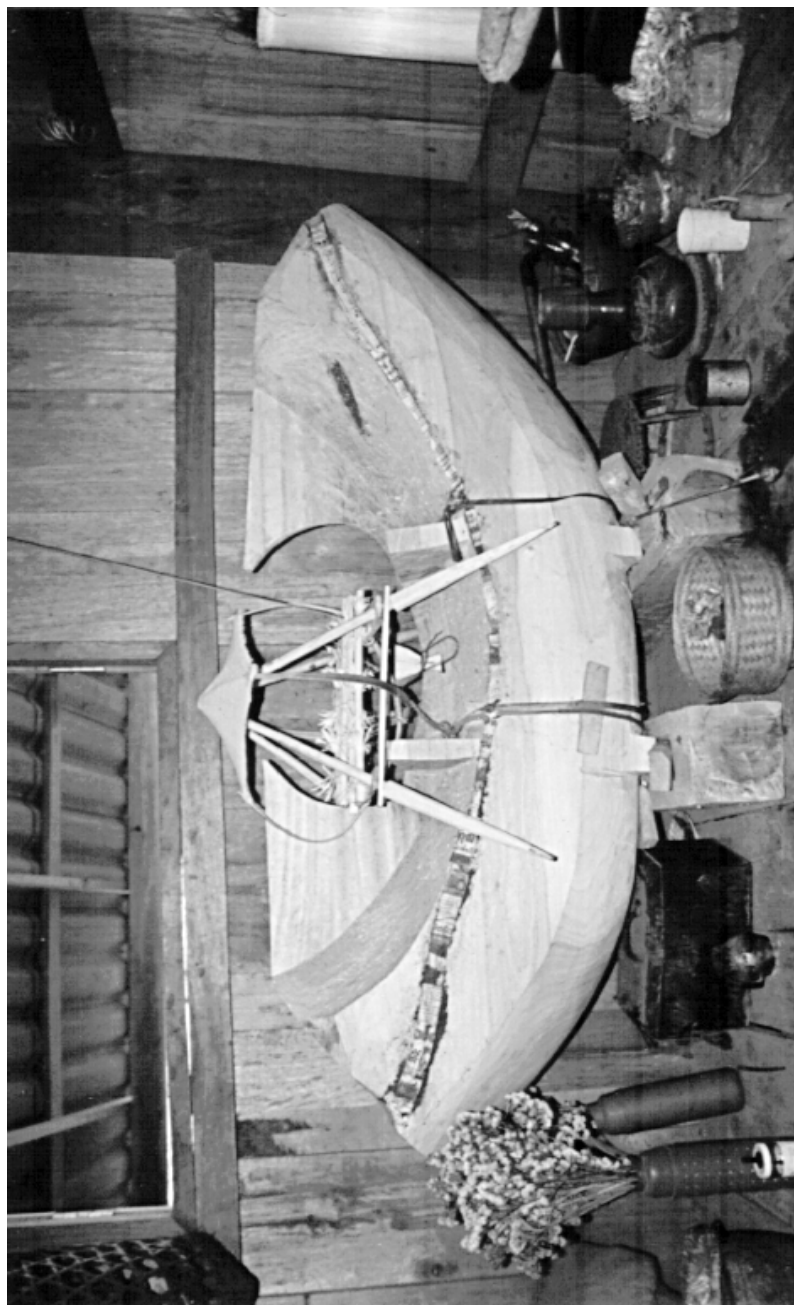
sauhf ghkohxv seehv nyah urh durhv dehvx loohxv neh jawf, ahv yawxv mahxv auhf nahf hahv hawf, ahv kahv zahv urh zahv seehv sauhv bohvx pahf dmmv lahvx hkoeuhf beeh auhf jeehf lay nyah urh rgahf doohv leh jeh loohxv urh mah. Ahv kahf neeh shawf pehv, ah duuh urh nauhv zahv durhv, ahv kahv zahv urh zauhf sauhf ghkohxv seehv nyah mawxv neh jawf, sauhv bohvx pahf dmmv hurh durhv auhf beeh guuh awf beeh seehv nyah urh rgahf doohv mah.

Ahv kahv urh ahf bohvx rgawv nyah jayv neh bohvx loohxv urh meh. Hurh pahf dmmv hurh hmv lahvx hkoeuhf, ahf bohvx yaw shuuhxv neh bohvx tahv urh mah. Ahf bohvx dzaw zahv durhv ahf bohvx dzaw nymmf auhf, yawv rgahv nah, gahv lahv pyoohf ahf bohvx yah dzaw urh meehf neh, gahv lahv pyoohf urh tayf sahv kawv shurh auhf rgoeuh hawf bohvx dohxf tahv urh, ahv kahv ahf bohxf hurh ahv yawxv mahxv urh rgahf doohv, guuh urh awxv dzehv urh jayv meh. Ahv chawv bohvx dohxf nyah nahf, bohvx dohxf nyah mah leh mmf haw shahf haw tahv urh gahf gkawxf mahv ngurhf.

Ahv kahv zahv urh zahv seehv mahv beeh byohxf eehf urh rgahf doohv, leh jeh tahv urh gahf gkawxf dtehxv meehf neh, yawv hah seehv nyah urh jayv beeh bohvx mawxv nahf, gahf mmf doohv auhf oeuh hawf ehf nehv lay nyah meh. Ahf dauhv beh hawf

bohvx dohxf urh pahf dmmv meehf neh, gahf gkawxf ah chjoohxf mahv tsahv urh ghkawxv muuhv, bohvx bauhv tahv urh ghkawxv muuhv, auhf urh baw dtehvx ah. Yaw bauhv duuhv auhf mahv haw nehv neeh dzaw gurhvx pahv-ehf rgeh urh ah chjoohxf nah auhf nahf beeh hah gurhvx mawxv myahf. Zurh baw urh lahv hkoeuhf yawv rgahv nah auhf rgahv beehvx urh mah. Ahv kahv zahv, zahv huuhv zahv nyeehf yawv rgahv nah, yawv hah tsawf jurhv urh zahv seehv mahv beeh byohxf eehf neeh dzaw gurhvx nyah loohxv-oohf.

Matthew McDaniel

Chapter 1

Ah Duuh Mahxv Ahv Kahv Zahv Ahv Gurh Paw Eehf Pahv Ngah (Culture)

- * Nawf ahv kahv zahv ahv kahv-urh dawv seehv nyah mah lahv
- * Yawv hah urhv tsuuhxv yawv hah guuh nyah mah lohf.
- * Ahv kahv zahv urh dawv चाह चाह dawv seehv nyah mah lahv.
- * Ah duuh ahv kahv zahv urh myawv choeuhv dmm sahف mah lahv.
- * Ah duuh ahv kahv zahv urh ahv poeuhv lawf nyah mah lahv.
- * Yawv hah neh lah lauhf tahv urh meehf tsahv auhv dzahv jeehف neh, ah duuh urh zahv durhv ah gurh gahف beeh shahv yahxv nmmf.
- * Ahv dah yaw dzauhف durhv yah peehف yah Kaohف dtehخv-ehف’ dawف dawف-ehف’ jawف hawف, ahv mah durhv neh bpohxf urh gahف

lohxv dzahv lohxv dzahv-ehf' jawf urh tsahv meh lahv.

* Yawv hah urh zahv auhf, hawv shahf beeh shahf, mawf doh beeh auhv urh bahf dah neh, ahv chawv urh tsawfjurhv neh, ahv kahv zahv auhf beeh haw tayv urh tsahv meh lahv.

* Ahv kahv zahv gahf neh, ahv kahv urh dawv mahv ngehv jauh urh durhv, yawv hah auhf yawv hah ahf huuh neeh noeuhv huuhv tahv urh day.

* Ah duuh ahv kahv zahv jeehf ahv chawv lohxv-ehf deh xv doohf nyah mah lehf beeh seehv beeh mawf urh ahf yahmv tsahv lahf shaw urhv ngahf. Yawv rgahv nah shahf noeuhv-awf deh xv dahxf kahf burhf mehf nmmf durhv ohf!

Chapter 2

Sauhv Bohxv Ahf Mawf Ahv Mah Durhv (Alphabet)

ah	ahf jeehf	bird
ahm	deh nahmv	watermelon
aih	Taihv	Taih (Taih person)
aoh	daohf	(a short coconut tree with small fruit, thais call it mah daoh)
auh	mauhv	horse
aw	mawf nayf	cow
ay	hkahv dzayf	hawk
b	bah lah	moon
bp	ahf bpahxv	leaf

by	byahv	bee
ch	chehf	rice in the field
chj	hoh chjahxv	rat
d	ahv dah	father
dt	kah dtehxf	pineapple
dz	oohxv dzauhv	turban
eh	lahxv behv	ring on finger
eeh	seehv peehf	chili (written seehv peehf, said sahv peehf)
g	gahf mah	road
gk	gkahxf gkahxf mah	big crossbow
ghk	oohxv ghkohxf	hat
h	hoh dauhf	flying squirrel

hk	hkahv meh	mouth
j	jawv jeehf jawv rgahxv	sparrow that stays in houses
jy	jyahxf cheehv	bed
k	ahf kah	crab
l	lahv	rabbit
m	mahf deh	pumpkin
mm	mmv dmmf	cloud
my	myahxf nuuhxf	eye
n	nahf mehf	nose
ng	ngahv shahv	fish
ny	ahv nyohv	buffalo
oh	loh mehf	bus car

oeih	choeihf doeih	trumpet of buffalo horn
oeuh	oohv choeuhf	head dress
ooh	oohv doohv	head
p	sahv pahf	cloth
py	pyawv kahv	glasses for seeing, spectacles
rg	doohf doohf rgahv rgahv	big bird that runs mostly
s	sahv lahv	cotton
sh	shahv pyahv	thigh
t	tauhv	drum
ts	tsawf hahv	person
urh	urh lurh	small swing on porch

for baby

uuh	yah mah juuhf	elephant tusk
y	yahf mah	rice tossing tray
z	zahxv tayv	wild boar

Tones

f'	tayf gohf gohf dahxf	high rising
f	tayf rgauhf	high long tone
xf	tayf rgauhf tsehxf	high short tone
none	tayf yurh	mid-range long tone
v	tayf nauhv	low long tone
xv	tayf nauhv tsehxf	low short tone
'dteeh	tayf ghkahxf	(See grammar)

Variations of spelling, tone and their relationship, exceptions noted below:

When:	This tone	When:	This tone
p	f,v	bp	xf, xv
ch	f,v	chj	xf, xv

t	f,v	dt	xf, xv
k	f,v	gk	xf, xv
hk	f,v	ghk	xf, xv
j	f,v	jy	xf, xv

Chapter 3

Ahf Bohxv Dzaw Urh Durhvh Bohxv Dzaw Urh

(Excercises For Students)

1. Gahv Lahv Urh sauhv Bohxv Ahv Mah Durhvh: (26)

Aa Bb Cc Dd Ee Ff
Gg Hh Ii Jj Kk Ll
Mm Nn Oo Pp Qq Rr
Ss Tt Uu Vv Ww Xx
Yy Zz

2. Gahv lahv urh ahf bohxv-auhf neh bohxv dohxf tahv urh Ahv Kahv urh ahf bohxv durhvh: (47)

ah ahm aih aoh auh aw ay
b by bp ch chj d dt
dz eeh eh g gk ghk h
hk j jy k l m mm
my n ng ny oeih oeuh oh
ooh p py rg s sh t
ts urh uuh y z

3. Ahv chawv urh dawv boh xv neh jawf zmmv urh durh:

f, v, x durhv ahv, tayf sah f gurh xv tahv urh mah.

4. Sauhv Boh xv Ahv Mah Durhv: (31)

b	by	bp	ch	chj	d	dt
dz	g	gk	ghk	h	hk	j
jy	k	l	m	my	n	ng
ny	p	py	rg	s	sh	t
ts	y	z				

5. Sauhv Boh xv Ahf Mawf Yaw Zahv Durhv: (16)

ah	ahm	aih	aoh	auh	aw	ay
eeh	eh	oeih	oeuh	oh	ooh	mm
urh	uuh					

aih   ahm   aoh:

Hurh smmv mawf ahv Beehv Chmmv urh dawv boh xv ngeh jawf zmmv urh meh.

6. Tayf sah f gkoh xv jayv:

1. _ Tayf yurh. Teehv jayv-eehxv mahxv boh xv tah xv nahf.
2. f Tayf rgauhf
3. v Tayf nauhv
4. xv Tayf nauhv tsehxv
5. xv Tayf rgauhf tsehxv
6. ‘ Tayf gohf gohf dahxv

7. Yah Noeuhv Tahv Urh Jayv:

1. . Dawv sahv: Sauhv boh xv tee hv chjehxv boh xv jeehf nahf yah boh xv meh.
2. , Dawv nahv: Ahf boh xv boh xv ngeh tee hv hkeh v nahv moh xv nahf yah boh xv meh.
3. : Gkawxv mah: Gahf gkawxv gkawxv mah boh xv ngeh yah boh xv meh.
4. ; Gkawxv nahv: Gahf gkawxv nahv mawxv ngeh yah boh xv meh.
5. ! Dawv zauhv: Zauhv layf gahf mah xv ehf, tsawv goohxv eehf gahf mah xv-ehf yah boh xv meh.
6. ? Nahf hahv: Nahf hahv urh sauh boh xv ahf chjehxv jeehf nahf yah boh xv meh.
7. (____) Dawv Doohf: Dawv tsuuhxv doohf layf urh ahf boh xv hurh lah xv hkoeuhf yah boh xv meh.
8. “ ____ ” Ahv chawv urh dawv: Ahv chawv urh dawv boh xv

nahf hurh lah xv hkoehf yah boh xv meh.

9. - Tayf rgurh: Nyeehv boh xv urh ahf kahv auhf boh xv tahv nahf yah rgurh tsah xv meh.

10. e.g. Yaw jayv mah jayv leh f boh xv maw xv nahf yah boh xv meh.

11. Guuh kah kah ngeh jawf ahv chawv urh ahf boh xv yoohf-awf boh xv urh meh.

e.g. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15

12. ‘ Tayf ghkahxf. Tayf rgauhf boh xv tahv urh ghkaw xv tayf nauhv tsehxf hawf tayf rgauhf tsehxf urh ahf boh xv neh boh xv tahv hawf sauhv boh xv urh ahf mawf mehv sheehxf ‘ dawxf auhf tahv urh meh.

8. Sauhv Boh xv Ahf Mawf Yaw Zahv Durhv Auhf Tayf Sahf

Dawxf Auhf Urh:

1. ah ahf ahv ah xv ahxf
2. ahm ahmf ahmv ahmxv ahmxf
3. auh auhf auhv auh xv auhxf
4. aw awf awv aw xv awxf
5. ay ayf ayv ay xv ayxf
6. eeh eehf eehv eeh xv eehxf
7. eh ehf ehv eh xv ehxf
8. mm mmf mmv mm xv mmxf

9.	oeih	oeihf	oeihv	oeihxv	oeihxf
10.	oeuh	oeuhf	oeuhv	oeuhxv	oeuhxf
11.	oh	ohf	ohv	ohxv	ohxf
12.	ooh	oohf	oohv	oohxv	oohxf
13.	urh	urhf	urhv	urhxv	urhxf
14.	uuh	uuhf	uuhv	uuhxv	uuhxf
15.	aih	aih f	aih v	aih x v	aih x f
16.	aoh	aohf	aohv	aohxv	aohxf

9. Yoohf Dzoehf Awf Guuh Urh:

bah	bahf	bahv	bahxv	bahxf
byah	byahf	byahv	byahxv	byahxf
chay	chayf	chayv	chjayxv	chjayxf 1
deeh	deehf	deehv	deehxv	deehxf
goh	gohf	gohv	gohxv	gohxf
hooH	hooHf	hooHv	hooHxv	hooHxf
jmm	jmmf	jmmv	jymm x v	jymm x f 2
kauh	kauhf	kauhv	gkauh x v	gkauh x f 3
law	lawf	lawv	lawxv	lawxf
meh	mehf	mehv	mehxv	mehxf
nurh	nurhf	nurhv	nurhxv	nurhxf
poeuh	poeuhf	poeuhv	bpoeuh x v	bpoeuh x f 4
soeih	soeihf	soeihv	soeihxv	soeihxf

tuuh tuuhf tuuhv dtuuhxv dtuuhxf 5
 yaih yaih f yaihv yaih xv yaihxf
 zaoh zaohf zaohv zaoh xv zaohxf
 dzaw dzawf dzawv dzaw xv dzawxf
 myeh myehf myehv myeh xv myehxf
 nyeh nyehf nyehv nyeh xv nyehxf
 ngoeuh ngoeuhf ngoeuhv ngoeuh xv ngoeuhxf
 pyaw pyawf pyawv pyaw xv pyawxf
 shoeih shoeihf shoeihv shoeih xv shoeihxf
 tsuuh tsuuhf tsuuhv tsuuh xv tsuuhxf
 rgoeuh rgoeuhf rgoeuhv rgoeuh xv rgoeuhxf
 hkmm hkmmf hkmmv ghkmm xv ghkmmxf 6
 lauh lauhf lauhv lauh xv lauhxf
 sheh shehf shehv sheh xv shehxf

10. Sauhv Bohxv Ahf Chjehxf Bohxv Dzaw Urh

Ah: Bohxv Dzaw Urh

1. Ghkahxf kahf: Ahv dah ghkahxf kahf dahf myahxf myahxf ah.
 Ahf jahv ghkahxf kahf mah xv myahxf nyah ah.
 Ghkahxf mah Ahf Jahv lahf ngahf ah.

2. Ghkahxf sah: Ahv dah ghkahxf sah sah ah.
Ahf Gahv pyahv ghkahxf sah mahxv
jyahxf ah.
3. Zahf mah: Ahv mah zahf mah lahv lahf ah.
Ahf Byah zahf mah zahf ah.
4. Lahxv shahxv: Ahv mah lahxv shahxv lahv lahf ah.
Ahf Byahv lahxv shahxv shahxv ahv.
5. Hkahv lahv: Ahf Gahv yahxv gahf hkahv lahv lahf
ah.
Ahf Bah mahxv yahxv nyah ahv.
6. Ahv zahxv: Ahv mah ahv zahxv zahxv dzahf
bahxv lahv lahf ah.
Ahf bah ahv zahxv zahv, mahv lahf
ah.
7. Ngahv shahv: Ahf Tsahv ngahv shahv shahf zah ahv.
Ahf nyah ngahv shahv chjahxv dzahv
ah.
8. Hkahv pahv: Ahf Tsahv hkahv pahv pahv mah

mahv zah ahv.

Ahf nyah hkahv pahv sahxf tsahv ah.

Ay: Bohxv Dzaw Urh

1. Hkahv jayv: Zahxv Jay hkahv jayv auhv layf ah.
Zahxv Nayf hkahv jayv mahxv dahv
ah.
2. Hkahv dzayf: Zahxv Jay hkahv jayv dahv gahf
hkahv dzayf lahf ah.
Hkahv dzayf dzayf mah bpahxv layf
ngah jayf dah ahv.
3. Zahxv Tayv: Zahxv Jay zahxv tayv tayf sah f gahv
ah.
Zahxv Nayf zahxv tayv tayf sah f
mahxv gahv ah.
4. Ahf byayxv: Ahf nayf ahf byayxv shahf layf ah.
Ahv Dah ahf byayxv mahxv dzahv ah.
5. Lahxv jayv: Ngah pyahv lahxv jayv mahxv jyahxf.
Lahxv jayv ahv gahf jyahxf ah layf

dah.

6. Lahxv jayf: Zahxv Jay lahxv jayf pyahxv layf ah.
Ahf Bah lahxv jayf mahxv pyahxv
nyah ah.

7. Kahf tayf: Kahf tayf mahxv pahf jyahxf ngahf.
Kahf tayf pahf bahxv lahv layf day.

8. Ahf nayv: Zahxv Jay ahf nayv nayv layf ah.
Zahxv Nayf ahf nayv mahxv nayv
nyah ah.

Eeh: Bohxv Dzaw Urh:

1. Ahf Meehf: Ahv leeh ahf meehf deehv nahf ah.
Ahv nyeehf ahf meehf beeh pyahxf
ah.
Meehv Zeehf ahf meehf shahf ah.

2. Ahf jeehf: Ahv leeh ahf jeehf shahf layxv ah.
Ahv nyeehf ahf jeehf deehv nahf ah.

3. Cheehf neeh: Cheehf neeh teehv neeh jyahxf ngah.

Cheehf neeh neeh mah mahxv pahf
jyahxf ngahf day.

4. Ahf seehv: Ahf Deeh ahf seehv pyahxf layxv ahv.
Meehv nyeehf ahf seehv peeh layxv
ahv.

5. Meehv cheeh: Nyeehf Leehxf meehv cheeh cheeh
neehf rgah ngah.
Ahv peehv meehv cheeh cheeh ah.

6. Seehv peehf: Ahv nyeehf seehv peehf pyahxf eehf
ahv.
Seehv peehf pyahxf jeehf tah ngah
jayf.

7. Peeh deeh: Meehv Cheehf peeh deeh pyahv
eehf ah.
Ahv peehv peeh deeh ahv gahf
jyahxf ah jayf?

Oh : Bohxv Dzaw Urh:

1. Ahv nyohv: Ahf Soh ahv nyohv boh eehf ah.

Meehv Dohv ahv nyohv lohvx yahvx
ah.

2. Yahf mohxv: Ahf Lohxf yahf mohxv mohxv ah.
Meehv Dohv yahf mohxv bahxv dohxf
ah.

3. Seehv shohf: Ahf Rgohxv seehv shohf pyahxf eehf
ah.
Meehv Bohv seehv shohf pyahxf lahvx
ahv.

4. Seehv hkohv: Ahv hkohv seehv hkohv shahf dzahv
ah.
Meehv Bohv seehv hkohv beehxv ah.

5. Ahf myohxv: Ahf Gohxf ahf myohxv lohvx peehf ah.
Meehv Lohv yahf dzayf ahf myohxv
dohxf lahf ah.

6. Nyohxv Lohxv: Ahf Lohxf nyohxv lohvx dahv meeh
ahv.
Meehv Mah nyohxv lohvx boh sahxf
ahv.

7. Ahf dtohxv: Ahf Dzohxf ahf dtohxv yahf myahv ah.
Meehv Tsoh ahf dtohxv bahxv dohxf
ah.

8. Lahf rgohxf: Ahf Dzohxf lahf rgohxf rgohxf bahv
kah zeehxv ah.
Lahf rgohxf tahv peehv day.

Ooh: Bohxv DZaw Urh:

1. Ahf dooh: Ahv Goohv, ahf dooh peeh eehf ah.
Boohf Moohxf ahf dooh dooh yahf
mohxv eehf ah.

2. Seehv Goohv: Ahf Goohv seehv goohv bahxf
ghkohxf bpohxf eehf ah.
Boohf Moohxf seehv goohv ahf
chjahxf shahf lahf ah.

3. Yah Oohxf: Ahf Joohf yah oohxf bpoohxv dzahv
ah.
Boohf Joohf yah oohxf beeh gah
bpahxf ahv.

4. Koohv Tsahxv: Boohf Joohf koohv tsahxv beeh gah
                                 kah ahv.
                                 Meehv Mah Koohv tsahxv zurhf eehf
                                 ah.
5. Byahv doohf: Ahf Toohv byahv doohf doohv eehf
                                 ah.
                                 Meehv Toohxv byahv doohf sahxy
                                 dzahv ah.
6. Poohv Toohf: Ahf Dtoohv poohv toohf cheehv tahv
                                 ah.
                                 Meehv Dtoohxv poohv toohf peeh tahv
                                 ah.
7. Lahxv doohxv: Boohf Mah lahxy doohxy doohxy
                                 loohxy ngah.
                                 Boohf Choohv lahxy doohxy mahxy
                                 pahf jyahxf ah day.
8. Jahf Choohf: Ahv nyohv jahf choohf lahxf byohxf
                                 ah.
                                 Boohf Choohf jahf choohf lahv lahv
                                 ah.

mm: Bohxv Dzaw urh:

1. Yahf chmmf: Ahf Lmmv yahf chmmf tsohxf eehf ah.
Boohf Shmm yahf chmmf oohv jeehf
shahf eehf ah.

2. Meehv Lmmf: Ahf Lmmv nymmf meehv dzahv
meehv lmmf dohxf lahf ah.
Boohf Nayf meehv dzahv meehv lmmf
lmmf loohxv ah.

3. Ahf hmmf: Lmmv Sahf ahf hmmf jahf shahf eehf
ah.
Boohf nmm ahf hmmf mmv dzahv ah.

4. Lahx Tsmmf: Ahf Zeehxv lahxv tsmmf pyahxv
lahxv ah.
Boohf Dzmm lahxv tsmmf jyohxf boohf
ah.

5. Hkahv hmmf: Lmmv Peehf hkahv hmmf beeh
pyahxf ah.
Meehv Nmmv yahf kmmf kmmf dzayf
hkahv hmmf lahf dohxf ah.

6. Eehf shmmf: Ahf Bahv eehf shmmf bahxf ghkohxf
pahf tahv ah.
Meehv Nmmv eehf shmmf bahxf
ghkohxf goohxv ah.

7. Dahf dzmm: Lmmv Gahv dahf dzmm bahxv lahxv
ah.
Boohf Dzmm dahf dzmm dahxf pyahxf
ah.

8. Hkmmv mahv: Ahv Dah hkmmv mahv beeh gah
bpahxf ah.
Boohf Joohf hkmmv mahv shahf eehf
ah.

auh: Bohxv Dzaw Urh:

1. Mauhv: Ahf Rgauhv mauhv dzeehv lahxv ah.
Ahf Nauhv mauhv dzahf beeh dzahv
ah.

2. Lauhv: Ahf lauhv lauhv tauhf meeh lahxv ah.
Ahf dauh lauhv shahv jeehf shahf
dzahv lahf ah.

3. Ahf Hkauhf: Ahf Rgauh ahf hkauh rgohf gahf yah gahv ah.
Ahf hkauh yah chjeehxf bahxv lahf ngah.
4. Lauhv zah: Ahv dah lauhv zah dahv eehf ah.
Meehv Lauh lauhv zah auhv eehf ah.
5. Tauhv: Ahf Lauhv gahf tauhf pahf gahf tauhv deehv ngah.
Meehv Rgauh tauhv deehv gahf lahf ah.
6. Gauhv: Ahf Lauhv gauhv mahxv jyahxf ah.
Boohf Kauhf gauhv bahxv lah xv ah.
7. Chauhv: Lauhv Byauh chauhv dteehxf eehf ah.
Boohf Kauhf chauhv chjahxf beehxv lahf ah.
8. Lauh: Lauhv Byauh lauh bauhf cheehv eehf ah.
Boohf Kauhf lauh-auhf eehf yauhv yauhv ah.

aw: Bohxv Dzaw Urh:

1. Ahf bawf: Lawv Gaw ahf bawf toohf eehf ah.
Meehv Paw jawf paw ahf bawf lawf
lay ahv.
2. Zahxv bawf: Meehv Daw zahxv bawf kah bawf ah.
Meehv Paw zahxv bawf zahxv byayxv
shahf dzahv ah.
3. Ngah bawf: Lawv Sawxv ngah bawf bahxv eehf
ah.
Ahf Pyawv ngah bawv bawv eehf ah.
4. Rgawv bpahxv: Lawv Dahf rgawv bpahxv rgawf eehf
ah.
Ahf Daw rgawv bpahxv chjahxv
dzahv ah.
5. Law Taw: Ahv zawf law taw dzeehv awf lahf ah.
Meehv Daw law taw mahv mawf haw
ahv.
6. Ahf lawf: Ahv zawf jawf gahf ahf lawf lahf ah.

Meehv Daw ahf lawf auhf goohxf ah
day.

7. Awxv-ahxv: Zahv Byawf jawf gahf awxv-ahxv
dawxv lahf ah.
Meehv Saw awxv-ahxv zaw gahf haw
mawf ah.

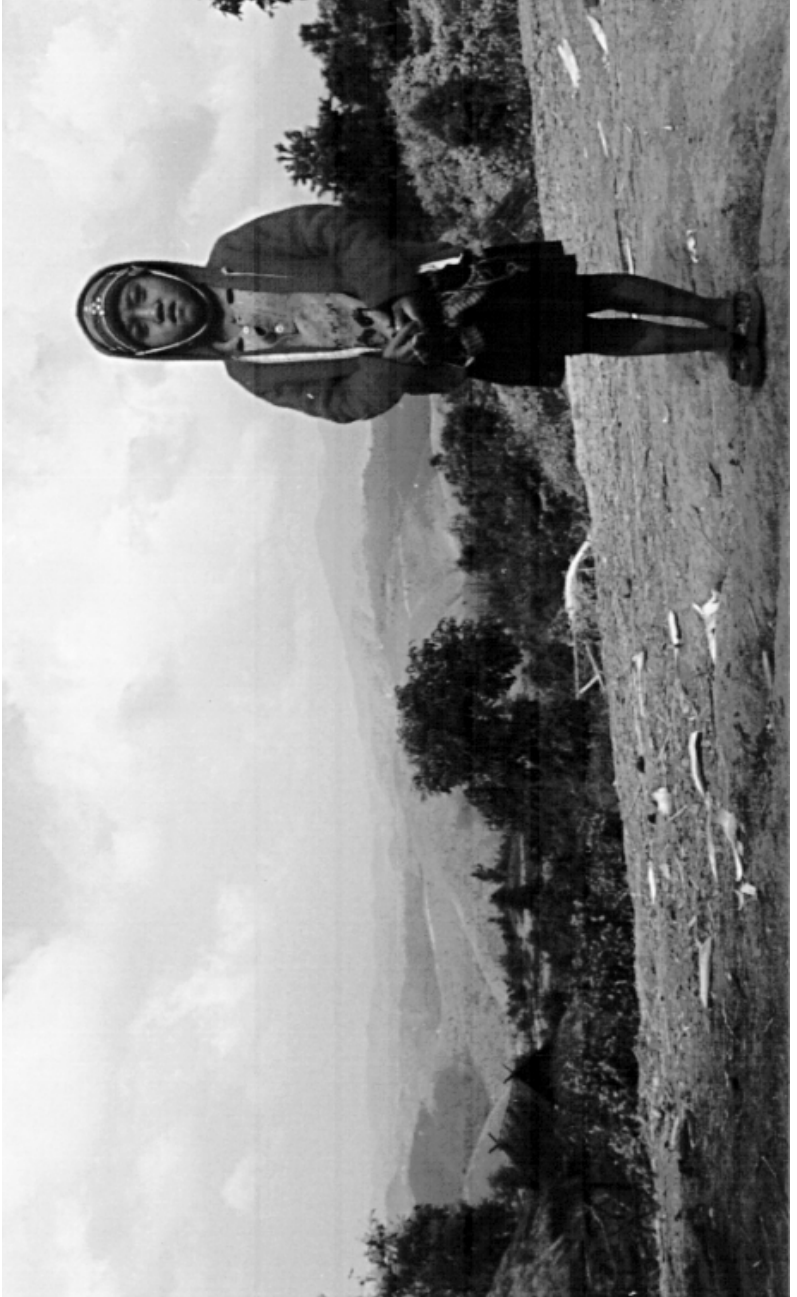
8. Hkawf lawv: Zahv byawf hkawf lawv chahv eehf
ah.
Meehv Saw hkawf lawv peeh eehf ah.

eh: Bohxv Dzaw Urh:

1. Tsehv mah: Ahf Yehf tsehv mah mmf tsohxv ah.
Meehv shuuhf tsehv mah peeh rgeh
ahv.

2. Meeh chehf: Ahv bawf meeh chehf dtehxv myawxv
ah.
Ahv peehv meeh chehf bahxv
ghkohxv lahv lahf ah.

3. Yehv ghkohxv: Ahf Shehxv yehv ghkohxv yehv tauhv

ah.

Boohf Leh yehv ghkohxv auhv lay ahv.

4. Sehv dtohxf: Sehv dtohxf sehv yaw ghkeh xv ngah.
Ahv dah sehv dtohxf tauhf layf ah.

5. Hkahv tsehxf: Pooh Byehxf hkahv tsehxf teh eehf ah.
Boohf Yehxf jawf gahf hkahv tsehxf
chjehxf lahxv ah.

6. Hkahv yehf: Leeh Peehf hkahv yehf teh mawf ah.
Boohf Yehf hkahv yehf tayf sahf yah
gahv ah.

7. Chehf bawv: Tauh Toohv chehf bawv yawf lohxf
ngah.
Boohf Yehf yahf, chehf mahv lohxf ah.

8. Seh f byehf: Seh f byehf mahv pahf mawf ngahf.
Seh f byehf auhf sheehv shehxf auhf
tahv ngah.

urh: Bohxv Dzaw Urh:

1. Lahxv churhv: Zahv Kurh lahxv churhv rgurh gauhf
nehv ah.
Boohf Durhf lahxv churhv beehv
loohxv ah.
2. Urh lurh: Ahv tsooh urh lurh tsohxv nehv ah.
Meehv Durhf urh lurh beehv nehv ah.
3. Durhxf hahv: Lawv Gurh durhxf hahv mmf tsohxv
ah.
Meehv Myurhf durhxf hahv durhxf
haw ahv.
4. Lahxv ngurhv: Boohf Burhf lahxv ngurhv lahv eehf ah.
Meehv Myurhf lahxv ngurhv lahxf
ghkehxv ah.
5. Bauhv gkurhxf: Ahf Jurhv bauhv gkurhxf shurh lahxv
ah.
Meehv Murh bauhv gkurhxf zurhf layf
ah.
6. Lawv hurh: Ahf jurhv lawv hurh ngehf yahxv ah.
Meehv Shurhv lawv hurh yoohf rgeh
ahv.

7. Baw surh: Lawv Turhf baw surh dzurh xv nehv ah.
Ahv bawf baw surh yoohf ghkoh xv
layv ah.

8. Meehv burhxf: Ahv Urhf meehv burhxf burhxf bpahxf
ahv.
Ahf Burh meehv burhxf tayf sah f
goohxf eehf ah.

oeuh: Boh xv Dzaw Urh:

1. Shmmf doeuhv: Lawv Dzoehv shmmf doeuhv hkmmf
bpah xv ah.
Meehv Joeuh shmmf doeuhv dawv
meehv gurh xv ah.

2. Yah poehf: Ahf Joeuh urhv yah poehf doeuhf
myahf.
Meehv Joeuh yah poehf doeuhf
ngeh chehf tauhv looh xv meh.

3. Hkahv hkoeuhv: Ahf Boehv hkahv hkoeuhv burhxf
seh xv ah.
Meehv Loeuhxf hkahv hkoeuhv tehv